

A 1834/holdbart

Tekijä Kestävä Pohjola -valiokunta
Käsittelijä Kestävä Pohjola -valiokunta

Valiokuntaehdotus yhteisistä toimista ruokahävikin vähentämiseksi Pohjoismaissa

Ehdotus

Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että järjestetään lausuntokierros ruokahävikistä asiantuntijoille, Euroopan unionin ruokahävikki- ja ruokajätefoorummin (FLW) pohjoismaisille jäsenille, ympäristö- ja ilmastosektorin alaisen jäteryhmän jäsenille, muille keskeisille toimijoille, asiasta kiinnostuneille ja yleisölle.

että lausuntokierroksen ja pohjoismaisten kokemusten pohjalta toteutetaan ruokahävikkipanjan.

että vuonna 2024 laaditaan raportti siitä, missä määrin Pohjoismaat ovat päässeet omiin kansallisiin tavoitteisiinsa sekä pohjoismaiseen tavoitteeseen, joiden pohjana on kestävän kehityksen tavoite 12.3: ”Puolittaa vuoteen 2030 mennessä maailmanlaajuinen ruokajätteen määrä jälleenmyyjä- ja kuluttajatasolla sekä vähentää ruokahävikkiä tuotanto- ja jakeluketjuissa”, ja laaditaan toimenpidesuosituksia, jotta Pohjoismaat saavuttaisivat kestävän kehityksen tavoitteet.

Taustaa

Pohjoismaiden ruokahävikki on noin 3,5 miljoonaa tonnia vuodessa, ja merkittävin osa siitä on peräisin kotitalouksista. EU:ssa heitetään arviolta yhteensä 88 miljoonaa tonnia ruokaa pois vuosittain, ja kotitalouksien osuus siitä on 54 prosenttia.¹ Ruokahävikin osuus on noin 8 prosenttia koko maapallon kasvihuonekaasupäästöistä, ja kolmasosa kaikesta tuotetusta ruoasta menee hukkaan. Ruokahävikki on lisäksi merkittävä osasyllinen metsien tuhoamiseen ja maapallon vesivarojen hupenemiseen (WWF, 2019).²

¹ <http://www.eu-fusions.org/phocadownload/Publications/Estimates%20of%20European%20food%20waste%20levels.pdf>

² <https://www.worldwildlife.org/initiatives/food-waste>

Yhteispohjoismainen panostus

Pohjoismaissa on jo monen vuoden ajan pyritty vähentämään niin kotitalouksien kuin ravintola-alankin ruokahävikkiä. Pohjoismaiden neuvosto päätti vuonna 2017 suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle (suositus 18/2016), että se laatii ehdotuksen ohjeiksi ja käynnistää Pohjoismaiden ministerineuvoston ympäristöyhteistyön toimintaohjelman puitteissa uusia aloitteita ruokahävikin vähentämiseksi sekä antaa Pohjoismaisen energiatutkimuksen (NEF) tehtäväksi, mahdollisesti yhteistyössä Nordic Innovationin kanssa, käynnistää toimia, jotka tukevat kehitystä sivutuotteiden muuntamiseksi energiaksi. Sen jälkeen on toteutettu useita hankkeita esimerkiksi ruokahävikin määritelmästä ja tiedonkeruun menetelmistä, päiväysmerkinnöistä sekä elintarvikkeiden uudelleenjakelusta ja elintarvikepankeista.

Vuosiksi 2017–2020 laadittu yhteistyöohjelma velvoittaa jatkamaan työtä ruokahävikin vähentämiseksi. Sen osana on jo toteutettu useita hankkeita, kuten esimerkiksi zero waste -panostukset, luonnontieteiden opetuksessa käytettävä materiaali, ravintoloiden, hotellien, ruokaloiden ja cateringin ruokahävikin vähentämistä käsittelevä raportti ja siihen liittyvä ohjeisto sekä ruokahävikkiä koskevat bioenergiahankkeet.

Pohjoismaiden ministerineuvosto on vahvistanut Pohjoismaiden neuvostolle, että 50 prosentin vähennystavoitteeseen on vielä pitkä matka. Ministerineuvosto korostaa kuitenkin, että Pohjoismaissa on käynnissä monia toimia ruokahävikin vähentämiseksi, muun muassa kansallisia tavoitteita ja toimintasuunnitelmia (vrt. vastaus kirjalliseen kysymykseen E 15/2019).

Maiden toimet

Kuten edellä todettiin, Pohjoismaissa on käynnissä useita hankkeita.

Vaikka Tanskan ruokahävikin vähentämistavoite on kvantitatiivinen, maan tavoitteena on vähentää ruokahävikkiä elintarvikkeiden koko arvoketjussa, ja maahan on perustettu ajatushautomo muun muassa kehittämään ja ottamaan käyttöön ratkaisuja, joiden avulla Tanska ja muu maailma voivat saavuttaa kestävä kehityksen tavoitteen 12.3. Ajatushautomo ylläpitää lisäksi yritysten vapaaehtoista sopimusta, joka sisältää yhteisiä tavoitteita niiden oman ruokahävikin vähentämiseksi. Tanskan ympäristöhallitus on laatinut priorisoidun luettelon toimenpide-ehdotuksista, ja lisäksi käyttämättä jääneitä elintarvikkeita jaetaan tietyn ehdoin. Ruokahävikkiä torjuva Stop Wasting Food -kansalaisliike valistaa kuluttajia, käy poliittista vuoropuhelua sekä edistää julkisen sektorin ja elinkeinoelämän yhteistyötä.

Suomessa päivitetään parhaillaan tietoa ruokahävikin laajuudesta ja laaditaan suunnitelmaa sen puolittamiseksi. "Saa syödä!" on Suomen suurin ruokahävikin vastainen kansalaisliike, joka valistaa kuluttajia, käy poliittista vuoropuhelua ja tekee yhteistyötä elintarvikeketjujen kanssa. Sen käynnistämässä hankkeessa on selvitetty mahdollisuuksia vähentää ruokahävikkiä siten, että naapurit luovuttavat ylijääneitä elintarvikkeita toisilleen.

Islannissa tehtiin vuonna 2019 perusteellinen tutkimus ruokahävikistä ja perustettiin työryhmä, jonka tehtävänä on laatia toimenpide-ehdotuksia ruokahävikin vähentämiseksi. Siihen liittyvä toimintasuunnitelma laaditaan vuoden 2020 aikana.

Norjassa ruokahävikin vähentäminen on viranomaisten keskeinen päämäärä, ja tavoitteena on saada ruokahävikki puolitettua vuoteen 2030 mennessä kestävän kehityksen tavoitteen 12.3 mukaisesti. Osatavoitteiksi on määritelty ruokahävikin vähentäminen 15 prosentilla vuoteen 2020 mennessä ja 30 prosentilla vuoteen 2025 mennessä. Lisäksi tekeillä on lakiehdotus, joka sisältää määräyksen antaa kaikki syömäkelpoinen ylijäämäruoka hyväntekeväisyyteen ja vähentää ruokahävikkiä. Norjan elintarvike- ja ravintola-alan Matvett-järjestö pyrkii ehkäisemään ja vähentämään ruokahävikkiä. Lisäksi on syytä mainita ForMat-hanke, jonka tavoitteena on antaa Norjan hallitukselle konkreettisia ehdotuksia alan lainsäädäntötyöhön.

Ruotsin hallitus on käynnistänyt työn ruokahävikin vähentämisen osa-tavoitteiden määrittelemiseksi, ja vuonna 2018 hyväksyttiin 42 toimenpide-ehdotusta sisältänyt toimintasuunnitelma. Työn onnistumisen edellytyksenä ovat seuraavat neljä tekijää:

- kansallinen tavoite ja seurantamenetelmien kehittäminen
- aktiivinen yhteistyö elintarvikesektorin toimijoiden kesken
- kuluttajakäyttäytymisen muutos
- selvitykset, tutkimukset ja innovointi.

Toimenpiteistä saatuja tuloksia

Tilastotietojen perusteella ruokahävikki on vähentynyt Pohjoismaissa.

- Tanska: Kotitalouksien ruokahävikki on vähentynyt 8 prosenttia vuosina 2011–2017. Päivittäistavarakaupan ja elintarviketeollisuuden hävikin kehityksestä ei ole saatavissa tietoa.
- Norja: Kotitalouksien ruokahävikki on vähentynyt noin 9 prosenttia vuosina 2010–2015. Päivittäistavarakaupan ja elintarviketeollisuuden ruokahävikki on vähentynyt 14 prosenttia vuosina 2015–2017.
- Ruotsi: Kotitalouksien ruokahävikki on vähentynyt 3 prosenttia henkilöä kohti vuosina 2014–2016. Päivittäistavarakaupassa ja elintarviketeollisuudessa ruokahävikki on vähentynyt 216 000 tonnista vuonna 2012 aina 75 000 tonniin vuonna 2016.
- Suomi: Catering-alan ruokahävikki on vähentynyt 20 prosentista 17 prosenttiin vuosina 2012–2017. Uutta tietoa kartoittava tutkimus on käynnissä samoin kuin suunnitelman laatiminen ruokahävikin vähentämiseksi edelleen.
- Islanti: Ruokahävikkiä koskevaa tietoa ei ole saatavissa.

Useista aloitteista ja toimista huolimatta on vielä pitkä matka kestävän kehityksen tavoitteeseen 12.3 ruokahävikin puolittamiseksi vuoteen 2030 mennessä. Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa siksi toimien vahvistamista kokemusten vaihdon ja kampanjoiden avulla sekä seuraamalla kehitystä kohti vuotta 2030.

Pohjolassa 31. maaliskuuta 2020

Anders Kronborg (S)

Anna-Kaisa Ikonen (kok.)

Cecilie Tenfjord-Toftby (M)

Emilia Töyrä (S)

Ketil Kjenseth (V)

Kjell-Arne Ottosson (KD)

Kolbeinn Óttarsson Proppé (VG)

Magnus Ek (C)

Mette Hjerminde Dencker (DF)

Rebecka Le Moine (MP)

Staffan Eklöf (SD)

Thomas Jensen (S)

Vilhjálmur Árnason (Sj.)

Åslaug Sem-Jacobsen (SP)